

11. Medački džep - srpski pogled

Slika 21: Karta "Velike Srbije" (izvor: adm. D. Domazet-Lošo "Hrvatska i veliko ratište")

Kao što je knjiga *Sve moje bitke* generala zbora Janka Bobetka ključna knjiga za razumijevanje vojnog dijela Medačkog džepa s hrvatske strane, tako je za razumijevanje srpskog pogleda na tu operaciju bitna knjiga *Knin je pao u Beogradu*⁴⁷⁵ magistra ratne vještine i general-majora srpske vojske krajine Milisava Sekulića.⁴⁷⁶ U analizi planova i procjena vrha tzv. krajinske vojske - Glavnog štaba Teritorijalne obrane "RSK" - koje su izravno utjecale na njezinu buduću obranu, general. Sekulić upozorava na besmislice kojima su se vojni planeri i vodstvo bavili u krajini - *besmisleno očekivanje zajedničkog napada HV, HVO, oružanih snaga Nemačke, Italije, Mađarske i drugih zemalja na RSK*. Vojni vrh SVK⁴⁷⁷ se bavio fikcijama i stalno vjerovao u pomoć VRS⁴⁷⁸ i VJ⁴⁷⁹ i nije razvijao svoju oružanu silu. General Sekulić je vrlo realno procijenio da se Hrvatska već tada (1993.), sa svoje strane, nedvosmisleno opredelila za vojnu opciju, jer je realno cenila da na drugi način ne može vratiti RSK u svoj sastav. U skladu s tim opredeljenjem, Hrvatska je pristupila dugoročnoj i prioritetoj izgradnji svojih oružanih snaga. Takva orijentacija je sa srpske strane više nego potcenjivana.⁴⁸⁰ Uz sve teži gospodarski i politički položaj, pojačavalo se moralno rasulo u "RSK" i njezinoj vojsci. U jedinicama Srpske vojske Krajine od marta (1993.) pa nadalje evidentno raste nezadovoljstvo, posebno u redovima vojničkog sastava. Opterećenje je bilo sve veće, a nepravde sve brojnije.⁴⁸¹ Vojnici su nezadovoljni zbog neaktivnosti vojnih i civilnih vlasti u borbi protiv šverca i kriminala, dezertera koji šetaju ulicama Knina i švercaju. Oni traže da im se poboljša snabdevanje odećom.⁴⁸² Takva je situacija u SVK neposredno pred početak napada na Medački džep i Divoselo. Za razliku od UNPROFOR-ovih izvještaja, procjena UN-a i mišljenja većine stranih komentatora, za pukovnika Milana Šuputa, zapovjednika/komandanta Ličkog korpusa, taj napad nije bio iznenađenje. Uz mnogo obavještajnih, izviđačkih i drugih vojnih informacija i činjenica koje su upućivale na pokrete i koncentraciju hrvatskih snaga na Velebitu i mogućnost ugroze/presijecanja Medačkog džepa iz pravca Velebita, procjene SVK bile su upravo obrnute od stvarnog tijeka operacije. Umjesto da HV i Specijalna policija MUP-a, prema očekivanjima SVK, presijeku "džep" iz pravca Velebita prema sjeveru, Visočica - Čitluk - Ornice, koji se spominjao u dokumentima SVK, napad je tekao obrnutim pravcem, od Ornica prema Čitluku i Visočici, tj. prema Velebitu.⁴⁸³

On je za mogućnost takve akcije doznao 15. kolovoza 1993. iz pisma koje su mu poslali meštani i borci Divosela.

*Divoselo je izloženo ustaškim provokacijama od početka rata, bjesomučno su granatirani i izloženi napadima diverzantskih grupa. Trećinu Divosela drže ustaše, pa je već poginulo 20 meštana.*⁴⁸⁴ U pismu je istaknuto da Divoselo zapravo brani 20 meštana koji su raspoređeni u pojasu od dvadeset kilometara. Mole

pukovnika Šuputa da pošalje vojnu komisiju, da provjeri kakva je situacija na teritoriji.⁴⁸⁵ Važna je i napomena stanovnika sela da je od 400 domaćinstava u početku rata ostalo tek petnaest.⁴⁸⁶ Velika većina je već napustila Divoselo prije akcije Medak. General Sekulić je pomno analizirao stanje u hrvatskoj i srpskoj vojsci, tijekom Medačke operacije i posljedice za tzv. SVK i RSK.

Raspored i cilj Hrvatske vojske

Krajem kolovoza i početkom rujna posebno su bile uočljive napetosti, pokreti postrojba i oružani incidenti na području Kapele. UNPROFOR i "SVK" predviđali su snažan napad hrvatskih snaga na tom području. UNPROFOR je upozoravao HV i pribojavao se da će se neki veći incident dogoditi u području Ogulina - Plaškog. I na dalmatinskom dijelu bojišta, posebice na dijelu poviše Zadra i Biograda, pojačavali su se topnički dvoboji i incidenti, poput onog u Mirlovića Polju, 7. rujna 1993.⁴⁸⁷ No usprkos tim procjenama, "SVK" nisu promakli ni pokreti hrvatskih snaga na Velebitu. Kako je general Sekulić vidio tijekom same operacije?

Snage, čiju su udarnu pesnicu činile 9. gardijska brigada, snage specijalne policije i jedinice MUP RH su izvele napad. Napad je izvršen na pravcima Oranice - Lički Čitluk i Medak - Lički Čitluk - Počitelj; Kruškovača - trigonometrijska točka (tt) 616 - Lički Čitluk. Front napada protezao se od Divosela do Medaka. Jedinice Ličkog korpusa bile su nespremne,⁴⁸⁸ ne i iznenađene, kao što to pokazuje citirano pismo "meštana Divosela" i zaplijenjeni dokumenti "SVK" o planiranom napadu na hrvatske snage istoga dana, 15 minuta prije početka napada na Divoselo, Počitelj i Čitluk. General Sekulić zaključuje kako iskustvo Maslenice nije ništa značilo, UNPROFOR je bio stavljen pred 'svršen čin', brisanje RSK metodom 'korak po korak' bilo je više nego očigledno, VJ nije reagirala na tu provokaciju i njen je ugled kod Srba u RSK postao još negativniji.⁴⁸⁹

Tijek vojne akcije

Dan prije početka operacije, 8. rujna, GŠ SVK je obavijestio podčinjene jedinice o intenzivnom djelovanju hrvatskih snaga na području Dalmacije (području 7. dalmatinskog korpusa SVK), o napadima na položaje 70. pješadijske brigade SVK. Na Velebitu su se sukobile izviđačke patrole, a srpska je ID-skupina nasilno izviđala Visočicu.⁴⁹⁰ *Napad HV-a je bio popraćen dejstvom artiljerije po Teslingradu, Ljubovu, Kozjanu, Gračacu, Udbini, Vrhovinama i Korenici. Snage 9. (gračačke - op. p.) brigade prvo su izgubile Čitluk. Zatim je deo snaga odsečen u Divoselu. U pokušaju proboja iz Divosela gine komandir tenkovske čete pot-*

pukovnik Mirko Savić.⁴⁹¹ GŠV izvještava o početku napada hrvatskog topništva u 05.50 (još jedno vrijeme početka napada - op. p.), a u 09.30 obavještava da su gađani položaji 50. i 70. br. 15. korpusa te gradovi Gračac, Udbina, Korenica i Vrhovine. Komanda 9. mtbr. javlja o *najjačim borbama u Divoselu i Čitluku, Hrvati su zauzeli Čitluk i opkolili srpsku četvu i četvu minobacača 120 mm u Divoselu gdje se i dalje vode borbe,*⁴⁹² srpsko vojno zapovjedništvo je procijenilo da je napredovanje HV zaustavljeno na crti Visoko brdo - Ivančevići - Sitnik - Boleđi onda kad je već bila završena planirana hrvatska akcija. Oko 16.00 dio opkoljenih snaga iz Divosela pokušao se probiti smjerom Mali kraj - Kruškovača - Bukova glava. Tek nekoliko sati nakon napada će reagirati Glavni štab SVK, naredit će komandama korpusa da jedinice stave u punu borbenu gotovost i pripreme se za *dejstva po ciljevima na linijama dodira i po dubini neprijateljske teritorije. Komandi Ličkog korpusa je naređeno da pregrupiše snage, stabilizuje odbranu i obezbedi levi bok sa pravca Velebita. Izvještaj iz Čitluka glasi da je izvučeno oko 30 dece i staraca koji su smešteni u Udbini.*⁴⁹³

Raspored i borbena djelovanja Ličkog korpusa

- 9. gračaćka brigada
- 18. brigada - nalazila se u početnom rasporedu
- 50. brigada - nije se pomjerila s položaja
- 70.(dijelovi) brigada raspoređena na Kapeli
- Lapačka brigada - na svojim položajima.

Provokacije HV prema navedenim brigadama (Komanda Ličkog korpusa) su *"pogrešno procenjene"*, zapovjedništvo Ličkog korpusa *"nije povezalo napad s aktivnošću vojske i specijalaca na prostoru Velebita, ne poznaje pravo stanje 2. bataljona 9. (gračaćke) brigade, ojačava obranu s Lapačkom brigadom i jedinicom milicije umjesto da napadnu hrvatske snage, ne shvaća kritičnost situacije i očekuju dolazak pojačanja u Liku - i sve to vodi k porazu. Više brine o odbrani onoga što nije napadnuto, nego onog što gori, ne pokušava deblokadu Drugog bataljona u Divoselu već čeka pojačanje pa da je tada počne.*⁴⁹⁴ "GŠ SVK razmatra upotrebu divizionu R-65 (10. rujna - op. p.) kako bi odgovorio na hrvatsko masovno bombardovanje gradova i drugih naseljenih mesta na teritoriji RSK, bezuspješno pokušava dovesti iz Vukovara jedan bataljun i tim činom (odbijanjem dolaska - op. p.) Vukovarski se korpus otvoreno suprotstavlja Glavnom štabu SVK." "Tog dana se ponovno pokreće akcija za angažiranje dobrovoljaca iz SRJ."⁴⁹⁵ Zapovjedništvo SVK je 10. rujna smatralo da HV nastavlja (bezuspješnu - op. p.) ofenzivu prema Medku dok se HV ukopavala i topništvom držala na odstojanju srpske snage.

Čak, štoviše, pogrešno prosuđuje da će HV proširiti sukob i pokušati pokrenuti front kod Maslenice i Zemunika, zauzeti komunikaciju Sveti Rok - Medak - Gospić i osvojiti Teslingrad. Bezuspješno se traži pomoć 11. korpusa (Vukovarskog), izviđa se prema Divoselu, razmišlja o izvlačenju opkoljenih snaga i priprema protuudar.⁴⁹⁶

Dio snaga 9. brigade (gračačke) je 11. rujna izveo protunapad i izbio na liniju Memedovo brdo - reka Lika - selo Vitasi. Protivnapad je omogućio da se iz okruženja izvuče 60 boraca. Dvanaestog rujna Srbi i dalje drže da će hrvatska vojska proširiti napadna dejstva po RSK pa je srpska vojska odgovorila topništvom po velikom broju ciljeva u dubini hrvatskog teritorija (prema doktrini strateške odmazde - op. p).

Mobilizacija Lapačke brigade teče 13. rujna dok će 14. doći do narušavanja discipline (napuštanje položaja - op. p.) unutar mobilisane Lapačke brigade, ali Komanda korpusa i Glavni štab neće reagirati.⁴⁹⁷

Komandant GŠ SVK, ceneći izuzetni značaj Velebita 15. rujna naređuje komandantu Ličkog korpusa da formira grupu za planiranje i izvođenje borbenih dejstava za ovladivanjem grebena Velebita. Istog dana UNPROFOR traži dozolu za ulazak u prostor Divoselo - Čitluk. Komandant GŠ SVK će odmah narediti da se od 12 do 19.30 časova omogući prolaz snagama UNPROFOR-a na okupiranu teritoriju. Ulazak UNPROFOR-a u Divoselo, nažalost, omogućit će početak legalizovanja okupacije Divosela i Čitluka. U prisustvu snaga UNPROFOR-a, 16. septembra hrvatska vojska će pristupiti rušenju kuća u zauzetim selima u Lici. Na liniji razdvajanja bio je francuski bataljon, koji je ravnodušno posmatrao rušenje i pljačkanje po srpskim selima. Prisustvo UNPROFOR-a će, pored ostalog, zaustaviti dejstva naših snaga po neprijatelju na okupacionom prostoru.⁴⁹⁸ U svom pregledu akcije general Sekulić nigdje ne spominje da se dogodio sukob hrvatskih snaga i UNPROFOR-a, on samo naglašava pasivnost i prešutnu dozvolu snaga UN-a za postupke Hrvata. Položaj u GŠ SVK omogućavao mu je pristup svim izvješćima, zašto je onda zaboravio ili prešutio takav podatak? Drugi su se njime koristili - predsjednik vlade tzv. RSK Bjegović, strani novinari, posebice srpski - kako bi dodatno optužili Hrvatsku i njezine oružane snage. Sekulić nema simpatije za Hrvate, štoviše, žestoki je srpski nacionalist i ne šteti s optužbama o hrvatskoj krivnji, ali štiti o bitci Hrvata i Kanađana!? Ne bi štutio da se je dogodila, zašto je onda ne spominje? Vjerojatno zato što drži da je riječ o zanemarivim, nevažnim, sitnim čarkama koje su se događale svakodnevno/svakonoćno na cijeloj crti bojišnice između hrvatskih i srpskih snaga. U knjizi "Knin je pao u Beogradu" ne spominje nikakvu kanadsko-hrvatsku bitku, ali govori o slomu, panici, strahu, defetizmu i dezerterstvu srpskih vojnika: U borbama za Medački džep Lapačka

brigada je samovoljno napustila položaje i vratila se u Donji Lapac... komandant Ličkog korpusa će izdati naređenje o suzbijanju dezertersva... smenjena su tri komandira četa i jedan komandant bataljona. Kažnjena su i tri borca, od 2 do 6 meseci zatvora."⁴⁹⁹

Zaključci iz napada Hrvatske vojske i okupacije Medačkog džepa

General Sekulić će iz iskustva zbivanja u Medačkom džepu zaključiti kako su se mogli donijeti dalekosežni zaključci, neosporne i porazne činjenice: srpska vojska Krajine doživela je iznenađenje i izgubila sela Divoselo, Čitluk i Počitelj. Akcija HV imala je pritom sve karakteristike genocida. Osvojena sela su spaljena u skladu s načelom operacije 'spržena zemlja'. Hrvati su predali 71 telo poginulih, a među njima 28 civila (10 su žene). Među nestalima su 14 civila (4 žene). UNPROFOR nije ništa preduzeo da spreči napad na Medački džep, a kasnije i genocid nad civilima. Jedino će general Jean Cot braniti sopstvenu časnost, optužujući hrvatsku vojsku za genocid.⁵⁰⁰ Efekti loše odbrane RSK proističu iz činjenice da od kordiniranih i zajedničkih dejstava Srpske Vojske Krajine, Vojske Republike Srpske i Vojske Jugoslavije nije bilo ništa. Na kraju izostala je bilo kakva i bilo čija odgovornost za poraz i tragediju. Na svojim dužnostima ostali su i komandanti 9. brigade Ličkog korpusa, Glavnog štaba Srpske vojske Krajine...⁵⁰¹ Analizom akcije general Sekulić potvrđuje svoju osnovnu tezu da su Medački džep 1993. i Knin 1995. pali zbog zablude političara, vojnika i stanovnika RSK da će im u pomoć priteći druge srpske vojske (ne manje skupine i dobrovoljci već regularne i elitne postrojbe VJ i Vojske RS). Ističe opću neodgovornost, gubljenje morala i besperspektivnost. Državni vrh RSK kao da nije uočavao suštinu stanja. SVK bila je sposobnija da se suprotstavi Hrvatskoj u času kada je stvorena, nego u bilo kom kasnijem periodu. Što je vreme odmicalo, mogućnosti Srpske vojske Krajine su slabile, a Hrvatske vojske - narastale.⁵⁰²

Vlada RSK, predstavnici GŠ SVK i predsjednici opština sastali su se 2. listopada 1993. na Plitvicama u vezi s nastalim gubitcima u Divoselu. Stvorena je komisija čiji zadatak je bila raščlamba svih činjenica vezanih uz taj značajni poraz SVK.⁵⁰³ Već 18. 9. 1993. (na osnovi naredbe komandanta SVK od 16. 9.) sačinjen je sljedeći izvještaj koji potvrđuje da su komanda brigade, bataljona i niže komande i borci u osnovi bili upoznati sa sastavom, jačinom, mogućim varijantama grupisanja i ciljevima neprijatelja. Na svim nivoima komandovanja postoji borbena dokumentacija, naređenja i usmeravajući dokumenti.⁵⁰⁴ Podatci SVK poriču tvrdnje o iznenadnom napadu, o nepripremljenosti srpskih snaga, o slabim snagama i nedostatnom naoružanju. Naprotiv, prikupljene su tri borbene grupe koje su trebale nastaviti

ofenzivnim/nasilnim izviđanjem i provociranjem hrvatskih snaga. To je potvrđeno činjenicom da je na dan izvođenja napada zapovješću k-ta brigade planirano nasilno izviđanje i borbena dejstva ka Velebitu u cilju zauzimanja Bukove glave (tt 671). Gotovost snagama za nasilno izviđanje data je u 08.00 č. 9. 9. 1993. Iz sastava 2. mtb. za ovaj zadatak planirane su snage jačine dve borbene grupe. Dana 8. 9. 1993. radi prolaza snaga za dejstva ka Velebitu razminirano je minsko polje (114) mina u rajonu Čitlučke brigade... u selu Medak bile su prikupljene snage jedne

Slika 22: Područje vojno-redarstvene operacije "Medački džep"

borbene grupe iz 3. mtb. za nasilno izviđanje, dakle, postojao je maksimalan oprez i gotovost za borbu (naređenje od 3. 9. 1993.), i izvodile su se nasilne akcije protiv hrvatske vojske i policije. Stoji li tvrdnja o malom broju vojnika srpske obrane tog područja? "U vreme napada u 2. mtb, sa ojačanjima je bilo po spisku **541 borac**, a na licu mesta **500 boraca**..."(u aneksu izveš-

taja komisije ...u cilju sprečavanja iznenađenja pojačan je rejon odbrane u Divoselu i u odnosu na prethodni period u Divoselu je bilo najviše boraca)⁵⁰⁵ ...rejon odbrane je bio SOLIDNO - FORTIFIKACIJSKI UREĐEN, UZ DOBRU ORGANIZACIJU PROTIVKOLOPNE BORBE I PROTIVVAZDUŠNE ODBRANE.⁵⁰⁶ ŠTO JE ONDA BILO UZROKOM PORAZA? KOMISIJA JE ZAKLJUČILA da je uzrok bio slabo komandovanje k-ta bataljona rez. Kapetana 1. klase Preradović Dušana i k-ta Čitlučke čete Krajnović Branka te izvlačenje porodica i pokretne imovine boraca čete Čitluk.⁵⁰⁷ Činjenica da su vojni obveznici iz 2. mtb. stanovali u svojim kućama, bavili se poljoprivrednim poslovima što ih je odvlačilo od zadatka odbrane i boravka na položajima.⁵⁰⁸ Komisija je procijenila da je u b/d (borbenim djelovanjima) poginulo prema dosadašnjim podacima 60 lica, zarobljeno 8, a nepoznat broj se vodi kao nestalih lica.⁵⁰⁹ Komisiji se mora priznati objektivnost, profesionalno je analizirala mnoge elemente, SVK je zamjerila nedostatak profesionalnog zapovjednog kadra, paravojnu organizaciju, dezerterstvo, teritorijalnu organizaciju vojske i poljuljani moral. U svom izvješću ne barata ideološkim/nacionalističkim sintagmama o genocidu, ustašoidnosti i zločinačkom karakteru hrvatske vojske i policije, govori tek o rušenju i paljenju infrastrukture sela Divoselo i Čitluk i delova s. Počitelja... o povoljnijoj situaciji u izboru objekata napada, pravaca, vremena i manevra... na pravcu napada je obezbedio povoljan odnos snaga, jaku art. podršku ...čime je stvorio taktičku prednost i realizovao deo planiranog cilja napada. Napad je izveo profesionalnim jedinicama.⁵¹⁰ I Skupština Republike Srpske Krajine ustanovljuje skupštinsku Komisiju koja 15. listopada 1993. podnosi izvještaj o događajima od 8. (sic!) septembra 1993. godine sa područja Divosela, Čitluka i Počitelja. I ta komisija nalazi razloge za ove događaje u lošoj komandi, odsustvu starešina sa fronta, nedisciplini, alkoholizmu... predbacuje komandi 9. brigade što nije dozvolila da 1000 boraca krene u pomoć borcima i civilima u obruču... potvrđuje da je skinuto minsko polje u rejonu Brine - Kruškovača i da su minobacači okrenuti prema Velebitu da bi štitili vatrom područje Ornice - Poljari (podrška nasilnom izviđanju - op. p.) te su tako za vrijeme napada bili neupotrebljivi Istog dana su povučeni svi mlađi borci sa LINIJE PREMA Ornicama. Tako je oslabljena odbrana u tom pravcu.⁵¹¹ Zaključak skupštinske komisije je bio zahtjev za smjenom svih ključnih dužnosnika: predsjednika RSK, komandanta GŠSV, komandanata korpusa i brigada. Udarac koji je prouzročila akcija HV i redarstvenih snaga bio je mnogo snažniji, potresao je cijelu, ionako slabašnu strukturu "RSK" koju su međunarodna zajednica i UNPROFOR pokušavali zaštititi i očuvati.

Ne tako potpuno i zaokruženo će Medački džep i sve oko njega raščlanjivati i ostali srpski analitičari, ponajviše novinari.

Ovog mjeseca srpske snage su zatečene i iznenađene u tzv. Medačkom džepu, u Lici. HV je s lica mjesta izbrisala 11 srpskih sela i zaselaka... pobijeno je više od stotinu srpskih vojnika i civila... neodlučnom protuakcijom i odlučnim prosvjedima i priopćenjima nastojao se ublažiti (poraz - op. p.) ...najodgovorniji ljudi RSK traže alibi u ponašanju UNPROFOR-a...nisu ni došli na lice mjesta (Goran Hadžić i Mile Paspalj) ili u Knin. Snage UNPROFOR-a pojave se tek kad se zlo dogodi ili pobjegnu (Maslenica) puštajući da se plemena tuku. Kad je general Cot, dan nakon hrvatske agresije, došao u Medak nije djelovao zabrinuto. Par dana kasnije kada je obišao popaljena sela izjavio je da nije našao znakove života.⁵¹² Tako je na TV Banja Luka u Kronici srpskih krajina sažeto izrečen stav srpske javnosti o akciji koja se dogodila pred dva tjedna. Uz iznenađenje i zatečenost, neodlučnost u akcijama i odlučnost u prosvjedima/priopćenjima, sredstvima kojima su se u ratu Srbi služili jedino onda kad su na bojnopolju gubili, započele su optužbe. Optuživani su krajinski političari, koji su se plašili suočiti s narodom, i UNPROFOR koji pobjegne (kao u Maslenici) ili se ne pojavi puštajući da se plemena tuku! Srpska strana je povezala događaje u Medačkom džepu s Drugim svjetskim ratom, kao nastavkom hrvatske zločinačke politike koja se događala u to vrijeme. "Hrvatska je vojska u nastupanju pljačkala, palila, rušila kuće, ubijala i masakrirala vojnike i milicionere. Iz grada Gospića je ponovno sijana smrt u srpskim selima, kao u vrijeme fašističke strahovlade 1941. - 1945. Ovaj sadašnji rat je nastavak Drugog svjetskog rata i rezultat hrvatskog nasilja nad historijom".⁵¹³ Divoselo je ponovno bilo mjesto zločina kao i 1941. kada je samo u Divoselu ubijeno 907 Srba,⁵¹⁴ a brojno slabija i iznenađena srpska obrana, koja se pouzdavala u zaštitu UNPROFOR-a, srpski narod, vojska i policija su vjerovali u djelotvornost UNPROFOR-a, pa je i zbog te opuštenosti agresor brzo ovladao navedenim prostorima,⁵¹⁵ obrana se raspala i ostavila civilno stanovništvo na milost i nemilost "novoustaša". Dokaz za rastrojstvo koje je zavladao je i odlaganje zasjedanja Skupštine RSK za izvjesno vrijeme, jer još nije gotov potpun izvještaj o događajima u svezi s hrvatskom agresijom 9. rujna u selima općine Gračac. Potrebno je utvrditi stanje obrane prije hrvatske agresije, posljedice, kao i broj žrtava i materijalnih gubitaka.⁵¹⁶ Ponegdje se srpska vojna organizacija stvarno raspala u sukobima "poraženih" i onih koji su hitali u pomoć da se "okupirana" sela vrata. Došlo je do panike, napuštanja Medka, oružanih obračuna (Medak 9. rujna navečer), bježanja s položaja, raspada Lapačke brigade, do kažnjavanja dezertera i krivaca za poraz, zatvaranja srpskih političara koje su okrivljavali za izdaju, poput uhićenja Davida Rastovića, potpredsjednika, i Rade Čubrila, člana glavnog odbora SDS, koji se dovode u vezu s "hrvatskom agresijom" na Divoselo.⁵¹⁷ Svjetskoj javnosti je odašiljana poruka

o tome kako je nova agresija hrvatske vojske i policije na RSK, na srpsku državu, dokaz da se s Hrvatima ne može zajedno živjeti i kako je RSK i osnovana da bi se Srbi jednom zauvijek zaštitili od hrvatskog zlostavljanja.⁵¹⁸ Zaredale su prijetnje SVK, pa onda i ostvarenja tih prijetnja - topnički i raketni napadi na cijeloj liniji bojišnice, i duboko iza nje - po gradovima uz obalu i snažnim gospodarskim i prometnim središtima, kao što su Sisak, Karlovac, Kutina, Ogulin. Brzo su se prikupljala pojačanja iz krajine, BiH i SRJ. Srbi su se pribijavali nastavka napredovanja HV i policije prema Medku i Gračacu, ili čak prema prijevaju Ljubovo, preko kojeg bi se spustili u Udbinu (zračna baza krajinskih Srba) i ugrozili Korenicu, pa možda i sam Knin. Poseban pritisak su vršili na Ujedinjene narode prijetnjama da će proširiti rat na prostor svih "zaštićenih zona", uzvratiti na hrvatsku agresiju i dovesti u opasnost cijeli mirovni projekt. UNPROFOR se brzo priklonio srpskom tumačenju da je RH učinila agresiju na tzv. RSK, "jednako-pravni državni subjekt". UN i MZ su bili silno zabrinuti zbog pogoršanja vojne situacije u BiH. Sada je prijetila opasnost proširenja rata na cijelo područje dviju novih država - RH i BiH. Trebalo je zaustaviti i kazniti napadača, Hrvatsku. Na temelju informacija koje su s terena stizale u Zagreb i New York, i poučeni posljedicama akcije kod Maslenice VS i GT UN-a počeli su vršiti snažan pritisak na hrvatsko političko i vojno vodstvo da povuče svoje snage iz oslobođenog područja triju sela. Već prvog dana akcije zapovjednik UNPROFOR-a general Cot je hrvatskoj strani prenosio srpske prosvjede i svoje prijedloge za prekid vatre - 9. rujna u 09.00, 11.00, 12.00, 13.00, 15.00 i 17.00 sati. Sutradan je već na sastanak s generalom Novakovićem, načelnikom vrhovnog štaba SVK, poslao svog posebnog izaslanika. Novinar Majstorović u "Borbi" od 11./12. rujna, u članku "Spaljen Čitluk i Divoselo", piše kako je "komandant Srpske vojske Krajine" posredstvom UNPROFOR-a zaprijetio Hrvatskoj ultimatumom: *Ukoliko do 13 sati UNPROFOR ne uđe u Divoselo, srpska vojska Krajine počinje gađati vojne ciljeve u RH.*⁵¹⁹ TV Beograd 13. rujna izvješćuje o najnovijoj agresiji na RSK (koja) traje već peti dan. Đorđe Bjegović, predsjednik krajiške vlade, uputio je pismo Generalnom sekretaru UN. U istoj televizijskoj emisiji optužuju se snage UN-a - jedinica UNPROFOR-a koja se nalazila na području na koje je izvršena "agresija" nije ništa učinila da zaštiti srpski narod, već je pobjegla u dubinu državne teritorije RSK.⁵²⁰ Optužba o bijegu nije ničim dokazana, za nju nema dokaza u izvorima UNPROFOR-a, niti na hrvatskoj strani, kao ni u izvješćima stranih glasila - ona je vjerojatno plod srpske ratne propagande i pretjerivanja. Kanađani nisu pobjegli, ostali su na položajima na koje su stigli tek dan prije - 8. rujna u Medak - iako to mnogima (pričuvnim ali i profesionalnim) kanadskim vojnicima nije bilo pravo. Izvjestitelj nastavlja da se zbog toga pregovaračke

aktivnosti putem UNPROFOR-a zamrzavaju, a predstavnicima UNPROFOR-a... zabranjuje kretanje u ratnoj zoni.⁵²¹ Glavni štab vojske RSK priopćio je da na ličkom ratištu i dalje traju snažni napadi hrvatskih snaga, iako je predsjednik Tuđman izdao naređenje za prekid vatre. Hrvatske se snage pregrupiraju i dovode svježe snage. Prema dosadašnjim podacima život je izgubio jedan srpski vojnik i jedna žena. Srpske snage uspjele su zaustaviti HV i popraviti liniju obrane na ličkom ratištu.⁵²² Nema podataka ni priznanja o gubitcima teritorija, povlačenju i bijegu. Vjerojatno je takvo izvješćivanje ratna propaganda - umanjiti svoje žrtve, uvećati protivničke - podatak o jednom poginulom vojniku i jednoj ženi očito je u toj funkciji. 12. i 13. rujna srpska strana još drži otvorenom vojnu opciju, vjeruje da će protunapadom poraziti HV i povratiti izgubljene položaje. Ne izlazi s podacima o "svojim gubicima", koji bi mogli poljuljati već urušeni vojnički moral. "Srpska propaganda je cijelo vrijeme govorila o jednom ubijenom i pet ranjenih - do predaje 52 poginula".⁵²³ Neobično je da Srbi već 9. ili 10. rujna ne znaju za poginule - bar one pred Medkom o kojima govore kanadski "plavci" kad počinju napredovati ispred srpskih linija.⁵²⁴ Kanadski svjedoci govore o "poginulima", u množini. S promjenom situacije, s ulaskom UNPROFOR-a u međuprostor između hrvatskih i srpskih snaga, odjednom se mijenja kut tumačenja srpske strane o zbivanjima u Medačkom džepu. Podatci o žrtvama i nestalima narastaju, s UNPROFOR-ovim otkrićem poginulih pojačavaju se optužbe o hrvatskom zločinu. Predaja tijela 52 poginula srpska vojnika i civila prijelomni je trenutak. Pojavljuje se i neistina o bitki Hrvata s Kanađanima, pripadnicima snaga UN-a na koje je "svaki napad kažnjiv". To postaje argument više za hrvatsku krivnju. Ne samo da su krivi za zločine nad Srbima, drznuli su se napasti i Ujedinjene narode! Valja ih primjereno kazniti - optužiti za zločin i genocid i onim što najviše zaslužuju - oduzeti im državu.⁵²⁵ Time će se opravdati srpski postupci i konačno legalizirati želja za samostalnom srpskom državom u Hrvatskoj.

Ovo istraživanje ne dovodi u pitanje zločin koji se dogodio u Medačkom džepu, ali pokušava otkriti manipulaciju zločinom, njegovu upotrebu u političke svrhe, njegovu zloupotrebu i skrivanje činjenica. Optuženi Slobodan Milošević je pred Haaškim sudom u unakrsnom ispitivanju upitao jednog hrvatskog svjedo-ka⁵²⁶ kako to da su svi hrvatski ratni zločini tako dobro evidentirani, svi su dokazi prikupljeni, saslušani svjedoci, proslijeđen materijal u Haag, dok o srpskim zločinima nema (ima tako malo) tragova? Kako to? Zar Hrvati nisu vješti u skrivanju "svojih zlodjela"? Milošević je tim pitanjem želio sugerirati da nema toliko srpskih zločina koliko im se pripisuje - i da su Hrvati, jer to dokazuju evidentirane činjenice/dokazi, veći zločinci od Srba. Ako postoji objektivna procjena (CIA), da je 90% zločina učinila srps-

ka vojska ili paravojske, onda se zaista pitamo kako je bilo moguće sakriti dokaze i gdje su te žrtve srpskih zločina? Najnovija otkrića nam govore o sustavnom skrivanju ostataka ratnih žrtava u kojima je sudjelovala JNA, VJ, policija i državne vlasti. Saznajemo više i o prešutnom sudioništvu snaga UN-a - koje su za to znale i nisu intervenirale. Vrlo su rijetki slučajevi, čak i anonimnih dojava, kada Srbi otkrivaju mjesta masovnih grobnica Hrvata, Bošnjaka ili Albanaca. Srbi ih i dalje prikrivaju, kao što su to činili (i još uvijek čine) s mjestima gdje su svoje protivnike likvidirali i pokopali nakon završetka Drugog svjetskog rata. Odgovor može biti samo u prirodi sustava, koji je razvio prikrivanje svojih i razotkrivanja tuđih zločina. Sustavnost, koordinirana državna politika skrivanja nasuprot sporadičnosti, nesustavnosti, slučajnosti, pojedinačnosti, anarhičnosti, zločinima učinjenim iz slijepe osvete ili mržnje, životne ugroženosti i straha za biološki opstanak naroda ili pojedinaca. Ne isključujem ni patologiju, sadizam i uživanje u zadavanju boli drugima, ali u prosjeku, jednak je broj takvih slučajeva na rubu ljudske normalnosti u svim društvima i vojskama, pa tako i u hrvatskoj i srpskoj. Golem je nerazmjer onih sustavnih zločina koje su činile skupine i pojedinci na srpskoj strani i ostali izvršitelji. Indikativna je i sustavnost s kojom se srpska strana bavi tom mračnom stranom rata. Nju najbolje ilustrira aktivnost udruge "Veritas", koju je pokrenuo i vodi je bivši sudac Savo Štrbac. U tzv. RSK bio je voditelj Ureda za poginule i nestale, nakon propasti te paradržave odlazi u Beograd i, uz punu pomoć službenih tijela SRJ, osniva "nevladinu" udrugu koja prikuplja sve činjenice vezane za srpske žrtve ratova u bivšoj Jugoslaviji. Naizgled humanitarni posao koji se često zloupotreb-
 ljavao u političke svrhe, pa i u prikrivanje zlodjela. Savo Štrbac je već desetak dana nakon akcije u Medačkom džepu skupio dokumentarne materijale, napravio film⁵²⁷ i prikazao ga stranim novinarima u Beogradu. Bez ozbiljne istrage i dokaza, odmah je Hrvatsku optužio za zločin i genocid. Tek nakon vraćanja tijela poginulih (18. rujna na prijelazu Šajnerica u Otočcu) srpska strana govori o nasilnom, borbenom ulasku UNPROFOR-a u područje - *pripadnici UNPROFOR-a, nakon što su u direktnoj borbi ušli u ovo područje.*⁵²⁸ Takvo viđenje puškaranja i čarki pri UNPROFOR-ovu preuzimanju područja sve više je podupiralo uvjerljivost generalnih optužaba o krivnji Hrvata i Hrvatske, i njihovu urođenom genocidnom ponašanju. Srbi "zaboravljaju" svoje prijašnje optužbe protiv UNPROFOR-a, za "bijeg" i ostavljanje Srba na milost hrvatskim vojnicima. Sada su Srbi i UNPROFOR na istoj strani i zajedno okrivljuju Hrvate za sve što se dogodilo u Medačkom džepu, pa i za ono što se nije dogodilo - poput bitke protiv UNPROFOR-a. *HV nije ispunila obećanje o povlačenju svojih snaga iz sela Počitelj, Čitluk i Divoselo i razmještaj pripadnika UNPROFOR-a na navedena područja. Hrvatske*

snage su se tako oglušile na zahtjev VS UN i nastavile borbena djelovanja.⁵²⁹ Pripadnici kanadskog bataljona počeli su danas ulaziti u sela Počitelj, Čitluk i Divoselo. Zapovjednik kanadske jedinice UNPROFOR-a izjavio je da su njegovi vojnici prilikom zauzimanja položaja 90 minuta bili pod snajperskom vatrom. Kada su istakli zastavu UN-a, vatra je pojačana. Neslužbeno se saznaje da su jučer pripadnici UNPROFOR-a, kada su pokušali ući u sela, imali troje ranjenih.⁵³⁰ Srpski novinari rabe i zlorabe neprovjerene informacije kako bi pojačali napetost prema Hrvatima. Vijesti o pucanju na zastvu UN-a, o troje ranjenih Kanađana trebale su sugerirati da Hrvati namjerno napadaju pripadnike plavih kaciga i ne prezaju ni od čega (ni od napada na UN). Vijest, naravno, nije bila istinita, ona se mogla odnositi na ranjavanje plavih kaciga u minskom polju, ali su je prihvatili strani novinari i pripadnici MZ. U izvješću iz Knina kaže se da se u području sela Medak, udaljenog desetak kilometara od okupiranih sela, još od jučer nalaze jake snage UNPROFOR-a, spremne da nakon povlačenja hrvatskih snaga uđu u Čitluk... Osim što se još nisu povukle, hrvatske snage na ličkom ratištu ne poštivaju ni dogovoreno primirje. Jaku artiljerijsku i pješačku vatru hrvatske snage su otvarale po civilima i vojnicima "RSK". Zapovjedništvo srpske vojske uložilo je prosvjed UNPROFOR-u i Sektoru JUG.⁵³¹ I predsjednik tzv. RSK Đorđe Bjegović 16. 9. 1993. izjavljuje kako hrvatske snage djeluju i po pripadnicima UNPROFOR-a, zaboravljajući napomenuti kako su srpske snage izmiješane s kanadskim, ponekad se nalaze samo na pedesetak metara udaljenosti od njih i otvaraju vatru na Hrvate kojima se činilo da se tuku s dvije vojske - srpskom i kanadsko-francuskom. Za TV Banja Luka 21. rujna 1993. pripadnik kanadskog bataljuna potvrdio je u razgovoru s novinarima da su dvije čete, s 250 vojnika iz kanadskog i francuskog bataljuna, u zoni Medačkog džepa bile izložene žestokoj vatri iz pješačkog naoružanja, gdje su bile prinuđene uzvratiti. Mirovne snage postavile su ultimatum hrvatskim snagama da se povuku na položaje iz Sporazuma od 15. rujna, što su oni učinili tek pri kraju dana. Danas su (21. rujna) oko 15.30 hrvatske snage djelovale po Gračacu...15 granata velike razorne moći.⁵³² TV Beograd izvješćuje kako je zapovjednik mirovnih snaga UNPROFOR-a general Cot boravio na području Medačkog džepa. Potvrdio je da je područje pod kontrolom UNPROFOR-a, ali nije našao na znakove života u nekoliko sela kroz koja je prošao...razaranja je potpuno, namjerno i sistematsko... najveći dio je učinjen za vrijeme ulaska UNPROFOR-a. Dopisnik "Glasa Amerike" iz Zagreba je istaknuo da su možda hrvatske snage smišljeno ubile srpske civile u blizini Gospića.⁵³³ Đorđe Bjegović pouzdano zna da su 52 osobe masakrirane, od kojih su većina bili civili, 12 osoba je razmijenjeno preko UNPROFOR-a, 8 zarobljeno i odvedeno u Rijeku, a 12, iz mješovitih

brakova, cijenu slobode plaćaju medijskom sotonizacijom Srba, dok se za 22 osobe ništa ne zna. UN je potvrdio da vode istragu o masakru nad civilima u okolici Gospića.⁵³⁴ Pripadnici UNPROFOR-a, koji kontroliraju nedavno spaljena podvelebitska sela Čitluk i Divoselo, pronašli su još tri žrtve hrvatske agresije. U tijeku je identifikacija žrtava u Gračacu, gdje je identificirana još jedna žrtva. Tako se broj žrtava hrvatske agresije popeo na 72. Tim su potvrđene sumnje da broj stradalih još nije konačan. Naime još se ne zna kakva je sudbina 25 nestalih građana i 8 vojnika iz Divosela, Počitelja, Gračaca i Donjeg Lapca.⁵³⁵ U tom trenutku političko-vojnom vodstvu Krajine bilo je najvažnije pitanje produžetka mandata UNPROFOR-a, koji im je bio snažno jamstvo opstojnosti. Poginuli i nestali, sve veće ocrnjivanje Hrvata, iznošenje sve novijih pojedinosti o njihovim postupcima, protivnim humanitarnom ratnom pravu, služili su toj svrsi. VS UN je jučer (27. rujna 1993.) održalo konzultacije o produženju mandata UNPROFOR-a u Hrvatskoj... novo produženje su podržale Rusija, Velika Britanija i Španjolska. Suprotstavila se samo Mađarska.⁵³⁶ Tzv. RSK se nadala da će u novoj situaciji, kad je Hrvatska pod pristiskom optužaba za ratni zločin, dobiti političku podršku velikih sila (Rusije, Francuske, Velike Britanije) i u Vijeću sigurnosti UN-a legalizirati svoju paradržavu. To se ipak nije dogodilo.

“Veritas” će u svojim biltenima od 1993. pa nadalje na godišnjicu “agresije”, “tragedije”, “zločina”, “masakra” svake godine izlaziti s novim podacima - brojkama stradalih i svjedočenjima o akciji Medački džep. U Međunarodnom press-centru (u Beogradu - op. p.) predstavljena je brošura “Krvavi septembar u Lici 93” i prikazan dokumentarni film o hrvatskim zločinima počinjenim u tri posljednja napada na Krajinu... ti će se dokumenti predati VS UN uz nadu da će postati službeni dokumenti UN.⁵³⁷ Agresija pod nazivom ‘Spržena zemlja’ ...donijela je gotovo stotinu izmasakriranih i spaljenih žrtava i mnoštvo nestalih i zarobljenih Srba. To je bila krvava najezda - bez ranjenika.⁵³⁸ Novinar Marjanović nam ovdje ne govori punu istinu; bilo je mnogo ranjenih srpskih vojnika jer su ih kanadski vojnici vidjeli kako napuštaju Medak, mnogo ambulantskih vozila ih je odvezilo iz Medka.⁵³⁹ I hrvatski izvori govore o dolasku većeg broja liječnika iz Banje Luke u Gračac i Knin, o ranjenicima u bolnicama RS i SRJ.

Tzv. krajina podigla je optužnicu pred svojim sudom za zločine u Medačkom džepu. Okružni sud u Kninu, na zahtjev Okružnog javnog tužilaštva, proveo je istragu za zločine počinjene u akciji Medački džep protiv 43 osobe. “Među njima su general Zbora Janko Bobetko, general Zbora, komandant GS HV, general bojnik Tomislav Merčep, komandant specijalne jedinice MUP RH, pukovnik Mirko Norac, pomoćnik komandanta 9.

gardijske brigade 'Vukovi Like', pukovnik Agim Krasnići, načelnik štaba iste jedinice, natporučnik Josip Krmpotić, zapovjednik izviđačko-diverzantske satnije 9. gardijske brigade, i Johanes Tilder, zamjenik komandira iste satnije. Nakon provedene istrage, Okružno javno tužilaštvo podiglo je optužnice protiv istih osoba zbog kaznenog djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava, genocida, ratnog zločina protiv civilnog stanovništva i ratnog zločina protiv ranjenih i bolesnih.⁵⁴⁰ U dokumentu pod šifrom YU/ SC 780-92/DOC-4/ S I-177 navedene su neke inkriminacije: *Čitluk, Gospić, 11. rujna 1993...između 12.30 i 15.30 izvršitelji (hrvatski vojnici - op. p.) su se za vrijeme Operacije 'Medački džep' skrivali na groblju u Čitluku. Presreli su naoružane civile, koji su se skrivali u šumi Debela glava iz koje su ih potjerale postrojbe Specijalne policije MUP-a... po izlasku iz šume na njih je otvorena vatra iz pješačkog oružja... ranjeno je i ubijeno preko 30 (trideset) nenaoružanih osoba. Johan Tilder je zapovjedio ubijanje svih ranjenika... Čitluk, 11. rujna: Iz Krajinovića kuće je otvorena vatra - ubijene su tri starije žene, četvrta osoba (muškarac) koji se predao (ruke u vis) vezana je, zlostavljana i konačno ubijena... Čitluk između 9. i 13. rujna: ubijena starija žena, Čitluk 10. rujna: ubijena obitelj - roditelji i dvoje djece.*⁵⁴¹ Bilten "Veritasa" prenio je u rujnu 2000. pisanje kanadskog novinara Davida Pugliesea iz "Ottawa citizena": *Nekoliko dana ranije (prije 9. rujna) general Cot se u Medku susreo s potpukovnikom Calvinom i obavijestio ga o grupiranju 2500 hrvatskih vojnika i tenkova na prostoru od 35 km oko Medačkog džepa, na Medak, u kom su bili smješteni kanadski promatrači, palo je 525 granata. Oko podne 15. rujna UNPROFOR se počeo uvlačiti između srpskih i hrvatskih linija fronta... Srbi su promatrali pomjeranje UN-snaga, ali nisu činili ništa. Hrvati su otvorili vatru. Kapetani Wayne Eyre i Ian Hunt svjedoče da ...Kanađani su 17. rujna krenuli naprijed... nije bilo pucnjave, ali je vladala strašna napetost između Hrvata i Kanađana.*⁵⁴² Ključni iskaz na kojem je "Veritas" temeljio dokaze dobiven je od zarobljenog pripadnika izviđačko-diverzantske satnije 9. gbr Nizozemca Johannes Tildera, "plaćenika", jednog od "pasa rata" koji se borio u Lici. Mnogo je mutnoga oko Tildera - njegova uloga mnogostrukog obavještajca, hvatanje, priznanje, pa, konačno, i sama smrt. Prema podacima anonimnog svjedoka iz jedne hrvatske sigurnosne službe, srpski pukovnik Šoša (pisac nije siguran zove li se ta osoba tako - op.p.) koji je o razmjeni zarobljenika pregovarao s Hrvatima, nakon Tilderova je uhićenja izjavio kako se on ne će izvući živ jer je radio za nekoliko obavještajnih službi - nizozemsku, britansku, njemačku - i hrvatsku. I okolnosti Tilderove smrti su nejasne i mutne; po jednoj verziji, u ćeliju mu je ubačena bomba, po drugoj je ubijen pri pokušaju bijegu iz automobila pri sprovođenju iz zatvora u zatvor. Tilderovo svjedočenje, koje obiluje strašnim pojedinostima, moglo je biti

iznuđeno i on nakon toga likvidiran. To potvrđuje i Cees Wiebes, autor knjige "Obavještajni rad i rat u Bosni 1992-1995.", Nizozemac, stručnjak za pitanja obavještajnog rada koji je napisao vrlo temeljitu i opsežno dokumentiranu knjigu o pod-

Slika 23: Grafički prikaz vojno-redarstvene operacije "Medački džep" (izvor: časopis "Globus")

cjenjivanju, poteškoćama, nerazumijevanju i zabudama stranih, uglavnom zapadnih obavještajaca, krize koja je dovela do raspada Jugoslavije. No obavještajni uvid u događanja na prostoru bivše Jugoslavije i rat zahtijevaju neku drugu studiju. Cees Wiebes posvećuje dio svoje pažnje stranim plaćenicima, "dogs of war", pa kako je Tilder isto Nizozemac, autor ga spominje: „Protuobavještajni biro je redovito izvješćivao o aktivnostima

paramilitarnih skupina u Jugoslaviji. Također je proučavao ponašanje i aktivnost nizozemskih plaćenika na Balkanu. Oni su uglavnom bili aktivni u Hrvatskoj i upleteni su u ratne zločine. Na primjer, intenzivno su slijedili nizozemskog plaćenika Johana Tildera, dijelom zbog neuspjelog pokušaja da dobije uvid u UNPROFOR-ove podatke. Tilder je kasnije umro u Hrvatskoj. MIS, vojnoobavještajna služba je rekla da je „auf der flucht erschossen“, *ubijen pri pokušaju bijega od domaćih, lokalnih vojnika*.⁵⁴³ Čudi me da autor ne imenuje te vojnike, ovako neodređeni mogu biti i Hrvati i Srbi. Dobro zna da su ga u nejasnim okolnostima ubili Srbi. Zar i Wees slijedi onu logiku nepravde da se čovjek i bez suda može nazvati ratnim zločincem. Nije li to ista logika koja je bez suda i dokaza proglasila zapovjednike hrvatske vojske, preko njih vojnike, a preko njih i cijeli hrvatski narod zločincima za sudski nedokazana djela. Tilderovo svjedočenje je opširno dokumentirano i predano kao dokazni materijal haaškom tužiteljstvu: „Tilder je dobio čin zamjenika zapovjednika 9. gbr 'Vukovi' (sic!?), u ljeto 1993. dobio je zadatak ispitati prolaz kroz postavljena minska polja. Iznio je i podatak da je UNPROFOR davao izvještaje i informacije hrvatskoj vojsci.“ Na temelju Tilderova svjedočenja novinari Vela Ilibašić i Rob Siebelink su napisali analizu *Krvoprolije u Medaku: Rekonstrukcija jednog etničkog čišćenja. Josip Krmpotić, zapovjednik izviđačke čete (ne čete/satnije nego voda - op. p.), sazvaio je 8. rujna uvečer sastanak na kojem je prenio zapovijed za napad na Medački džep. - Morali smo početi s akcijom u 23.00, a u 06.00 (9. rujna) morali smo biti na mostu kod Rogića...U tom momentu počela je artiljerija pucati po srpskim položajima što je bio znak da možemo početi s napadom. Specijalna policija je počela hajku na civile, koji su se skrivali na Debeloj Glavi... pokušali su bježati u Rajiče, Rajičeviće i Čitluk... bili smo kod izvora i na groblju Raičevići*.⁵⁴⁴ Podatci Save Štrbca i "Veritasa" o poginulima i nestalim Srbima poslužili su za pokretanje istrage i optužnica protiv Hrvata. Knjige, bilteni, suradnja s ICTY, koji "Veritas" drži svojim vrijednim suradnikom,⁵⁴⁵ učinili su da je ta udruga postala ključnim čimbenikom u dokazivanju zlodjela Hrvata i Muslimana s dugoročnim političkim posljedicama. Savo Štrbac ih se ne libi jasno izreći kao u slučaju generala Gotovine. Optužnicu protiv generala Gotovine, koja je naznačila odgovornost RH za etničko čišćenje, nazvao je početkom kraja države Hrvatske koja će morati, slijedom dokaza o svom kriminalnom karakteru - nestati. Tada će se ponovno roditi RSK⁵⁴⁶. "Veritas" je pomogao i početnom zanimanja haaških tužitelja za Medački slučaj. Rad haaških istražitelja pod kodnim nazivom "Congress" počinje u lipnju 1997. Borave tri puta u Jugoslaviji, 1998. su saslušali 27 svjedoka - "žitelje Čitluka, Počitelja i Divosela, koji su preživjeli pakao Medačkog džepa". Istražitelji su preuzeli i dokumente iz "Veritasova" arhiva. Po tvrd-

njama Save Štrbca, saslušano je i više desetaka *internacionalnih svjedoka, pripadnika postrojbi, koje su izravno sudjelovale u ovoj akciji.*⁵⁴⁷ Prvo izvješće o Medačkom džepu UNPROFOR je predao VS UN 7. listopada 1993., a u prosincu 1994. Komisija stručnjaka UN-a završila je izvješće o Medačkom džepu. U svibnju 2000. 11 leševa je nađeno u septičkoj jami u Gospiću (Obradović Varoš). Identificirani su kao osobe nestale za vrijeme borba u Medačkom džepu.

Kronologija jugoslavenske krize rujan/listopad 1993. "Balkan repository project - Yugoslav crisis 1993".⁵⁴⁸

9. rujna 1993. - Vojska RH napala je teritorij RSK i zauzela (otela) srpska sela Divoselo, Čitluk i Počitelj u blizini Gospića. Srpska strana je odgovorila otvaranjem topničke vatre na okolice Siska, Karlovca i Duge Rese.

10. rujna - Thorvald Stoltenberg, supredsjedatelj Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji pozvao je Franju Tuđmana, predsjednika Hrvatske, da zapovijedi svojim snagama da prekinu napade na teritorij gdje žive Srbi i da se povuku iz tri sela koja su zauzeli u Lici.

12. rujna - Franjo Tuđman, predsjednik Republike Hrvatske, zapovjedio je svojim vojnim snagama prekid vatre kako bi omogućio primirje sa srpskim snagama u krajini.

14. rujna - U posebnom priopćenju Vlada SRJ *najoštrije osuđuje zadnju agresiju Hrvatske na Republiku Srpsku Krajinu... Vlada SRJ se nada da će hrvatska strana shvatiti da je i u njenom interesu da prestane s agresivnim napadima... i okrene se traženju rješenja s RSK u okviru pregovora u Ženevi.*⁵⁴⁹

VS UN-a je prihvatilo predsjedničku izjavu kojom *izražavaju duboku zabrinutost za obnovljene vojne sukobe u Hrvatskoj... pozivaju obje strane da se odmah slože s prijedlogom UNPROFOR-a za brzo primirje. Vijeće isto tako zahtijeva da hrvatska Vlada povuče svoje vojne snage na položaje koje su držale prije početka ofenzive 9. rujna. Dogovoren je prekid vatre pod nadzorom UN-a jer se hrvatska strana složila da se povuče iz sela koja je zauzela 9. i 10. rujna.*

Predsjednik Tuđman u svom govoru 28. rujna na Glavnoj skupštini UN-a zatražio je da se posebni zahtjevi Hrvatske unesu u novi tekst Rezolucije UN-a vezane uz produženje mandata UNPROFOR-a: "Razvojačenje srpskih snaga i uspostava hrvatske jurisdikcije nad 'ružičastim zonama' u krajini, da ukidanje sankcija protiv SRJ bude vezano uz implementaciju mirovnog plana za Hrvatsku". "Ako se u roku od 48 sati ne promijeni mandat UNPROFOR-a u skladu s postavljenim zahtjevima, RH će zahtijevati da UN prekinu sve operacije na njenom području."

5. listopada - VS UN je prihvatilo Rezoluciju 871.

7. listopada - UN traži od hrvatske Vlade da dade objašnjenje za masakr srpskih civila koje je učinila hrvatska vojska u području Medačkog džepa 9. rujna kad je objavljeno da je 70 civila ubijeno i 48 nestalo. Izvješće UN-a o "namjernom ubijanju srpskih civila" objavljeno je u Ženevi i Zagrebu i proslijeđeno Tadeuszu Mazowieckom, posebnom izvjestitelju UN-ove komisije za ljudska prava. Franjo Tuđman je zapovjedio istragu u vezi s izvješćem UN-a.

8. listopada - Žarko Domjan, zamjenik predsjednika hrvatske skupštine, izjavio je da *Hrvati moraju prijeći psihičku prepreku i suglasiti se sa srpskom autonomijom u Hrvatskoj, što je preduvjet vraćanja hrvatskog suvereniteta nad okupiranim područjima.*

12. listopada - Tadeusz Mazowiecki je potvrdio da su hrvatske snage *sistematski i namjerno uništavale kuće, stoku, i drugu imovinu i ubile 67 civila* kad su se povlačile iz područja Medačkog džepa u krajini. Mazowiecki je zatražio da hrvatska Vlada provede podrobnu istragu o tom slučaju. U svom odgovoru Mate Granić, zamjenik premijera (i ministar vanjskih poslova RH - op. p.), je rekao da su *sve žrtve u akciji u Divoselu, Počitelju i Čitluku ubijene u borbi, bile su naoružane, nosile vojne odore i odupirale se postrojbama hrvatske vojske.*

2. studenoga - tajni pregovori između delegacija RSK i RH održani su u mjestu u blizini Osla u Norveškoj. Glavna pitanja na programu razgovora su bili prekid vatre i neprijateljstva i obnova prometa i gospodarskih veza između krajine i Hrvatske.

17. studenoga - prvo zasjedanje (sesija) ICTY-a u Haagu.

18. studenoga - Thorvald Stoltenberg je podnio izvješće VS UN o stanju u bivšoj Jugoslaviji i mogućnostima da se završi rat u BiH. Zaključio je da naponi UN-a daju rezultate, ali da mir, osnovni cilj, nije dosegnut. Stoltenberg je proglasio (declared) da *više nema smisla govoriti o srpskoj agresiji, jer se radi o građanskom ratu u koji su uključeni elementi miješanja susjednih država, Srbije i Hrvatske.*⁵⁵⁰

Bilješke

475. Mr. Milisav Sekulić "Knin je pao u Beogradu", NIDDA Verlag GmbH, Bad Vilbel 2000.

476. General-major Milisav Sekulić, 11. studenoga 1935., Trbušnica, Srbija. Završio Vojnu akademiju, političku školu JNA, Višu vojnu akademiju, Školu narodne odbrane i Filozofski fakultet (grupa za filozofiju). Magistar je ratne vještine. Uža specijalnost: operativno-štabni poslovi. Objavio više od dvije stotine stručnih i znanstvenih radova. Napisao knjigu "Jugoslaviju niko nije branio, a vrhovna komanda je izdala" (NIDDA Verlag 1997.). Od početka rata na dužnosti u Generalštabu JNA, na poziv kolega s ratišta krajem 1993. odlazi u Knin, načelnik operativno-nastavnog odjeljenja, unaprijeđen u čin general-majora. Svjedok je sudbonosnih zbivanja u srpskoj vojsci krajine i odnosa s političkim rukovodstvom RSK i Generalštabom VJ - Vojske Jugoslavije.

477. SVK - srpska vojska krajine.
478. VRS - Vojska Republike Srpske.
479. VJ - Vojska Jugoslavije.
480. M. Sekulić "Knin je pao u Beogradu", str. 45.
481. Isto, str 73. "Među borcima je prisutno veliko nezadovoljstvo, jer ni posle četiri meseca provedena na prvoj liniji ne stiže zamena. Zato borci zahtevaju da dobiju smenu u roku od deset dana. Ukoliko se taj zahtev ne ispuni, zapretili su da će napustiti položaje i doći u Knin pred komandu korpusa i Glavni štab Srpske vojske Krajine."- izvješće Komande 7. korpusa (Dalmatinskog) Glavnom štabu SVK, druga polovina maja".
482. Isto, str. 74.
483. Naređenje za preduzimanje mera pune borbene odgovornosti, Komanda 9. mtbr. str. pov. br. 100-1632 od 3. 9. 1993. Ko i Zapovijed Komande 9. mtbr. str. pov. br. 100-1697 od 8. 9. 1993.
484. Milisav Sekulić "Knin je pao u Beogradu", str 74.
485. Isto, str. 75.
486. isto, str. 75.
487. U napadu izviđačko-diverzantske skupine na to mjesto poginulo je šest srpskih civila. Srbi su to proglasili ratnim zločinom
488. M. Sekulić "Knin je pao u Beogradu", str. 75.
489. Isto, str. 75.
490. GŠ SV 8. 9. 1993. Informacija potčinjenim jedinicama
491. Isto, str. 75.
492. Komanda 9. mtbr - OBO , Str. pov br. 100-230 Medak 15. 9. 1993.
493. Isto, str. 75.
494. Isto, 76.
495. Isto, str 77.
496. RSK, GŠSV, str. pov. br. 61-227 od 10. 9. 1993.
497. Isto, str.77.
498. Isto, str. 77.
499. Isto, str. 77.
500. Isto, str. 78.
501. Isto.
502. isto, str. 80. .
503. Republika Srpska Krajina ,Glavni štab Srpske Vojske, str. pov. br.38-788/1 ,18. 9.1993 Komisija za utvrđivanje gubitaka - Izveštaj Komandantu SVK,Vojna tajna, Strogo poverljivo.
504. Isto.
505. Aneks - Izveštaju komisije RSK, GŠ SV str. pov. br.38-788-2 od 25. 9. 1993.)
506. Isto.
507. Isto.
508. Isto.
509. Isto.
510. Isto.
511. Republika Srpska Krajina, Skupštinska komisija, Izveštaj o događajima od 8. septembra 1993. godine sa područja Divosela, Čitluka i Počitelja, u Kninu 15. oktobra 1993. komisija u sastavu: Paspalj Mile, Mandić Neđo, Leskovac Rade, Čubri-

- lo Rade.
512. Kronika srpskih krajina, TV Banja Luka 25. 9. 1993.
513. "Veritas", 1994. publikacija "Krvavi septembar u Lici 1993."
514. Isto.
515. Isto.
516. Odgađanje zasjedanja. Skupštine "RSK"
517. Politika ekspres, 27. 9. 1993.
518. Politika ekspres, 27. 9. 1993.
519. Borba, 11.-12. 9. 1993. Đ. Majstorović "Spaljen Čitluk i Divoselo"
520. TV Beograd, 2. dnevnik, 13. 9. 1993.
521. Isto.
522. TV Banja Luka, 13. 9. 1993.
523. Vjesnik, Željko Mataja 29. 9. 1993.
524. 50 Tested mettle, str. 134. "As they rolled slowly forward, Green's men realized just how close the Serbs had been losing the town of Medak itself. The battle debris and bodies indicated that at one point the Croats had even managed to establish a foothold in the northernmost buildings before being beaten."
525. Savo Štrbac, "...mi radimo kao njihov (haški) svojevrsni servis, jer smo povezali istražitelje sa svjedocima"...Slobodna Dalmacija 27. 3. 2002.
526. Anonimni hrvatski svjedok u protuispitivanju od strane Miloševića pred haškim sudom.
527. TV Beograd, 2. dnevnik 28. 9. 1993.
528. "Veritas" 5. 9. 1993.
529. TV Beograd, 2. dnevnik 16. 9. 1993.
530. Isto.
531. TV Banja Luka, 21. 9. 1993.
532. Isto.
533. TV Beograd, 2.dnevnik 20. 9. 1993.
534. TV Banja Luka, 28. 9. 1993.
535. Isto.
536. Isto.
537. TV Beograd, 2.dnevnik 28. 9. 1993.
538. N. J .Marjanović "Prah Divosela" 29. 9. 1993.
539. Tested mettle, str. 129. "Teško ranjeni srpski vojnici su napuštali 'Džep' u kojem su se vodile borbe"; "Chances for peace", str. 219 "...ambulantna kola koja su stalno prolazila..."
540. "Veritas" Bilten br. 4., septembar 1999.
541. Optužnica YU/SC 780-92/DOC-4/SI-177
542. "Dokumentaciono informacioni centar Veritas", Bilten br. 16, septembar 2000. Beograd.
543. Cees Wiebes "Intelligence and the war in Bosnia 1992-1995" , LIT, Studies in intelligence history, LIT Verlag Munster-Hamburg-London 2003, str. 146. - 147.
544. "Krvoproliče u Medku - rekonstrukcija jednog etničkog čišćenja", Vela Ilibašić i Rob Siebelink - na temelju saslušanja J. Tildera, videosaslušanja, izvješća UN-a i UNPROFOR-a i razgovora s velikim brojem svjedoka - prenio "Veritas", Bilten broj 16, septembar 2000.
545. Blewitova preporuka "Veritasu" (prilog):"Letter of Endorsement concerning Centre

- for collecting documents and information 'Veritas', 2. march 2000. Graham T. Blewit, deputy prosecutor.
546. Savo Štrbac nakon pojave optužnice protiv generala Gotovine: "Optužnica protiv Ante Gotovine redefiniše istoriju ili, kako Račan voli da kaže 'kriminalizuje Domovinski rat'. U točki 37. priznata je država Republika Srpska Krajina, više ne kao takozvana, koja je imala svoju vojsku. A u točki 39. potvrđeno je da je u pet napada na Republiku Srpsku Krajinu, teritoriju zaštićenu od Ujedinjenih naroda, Hrvatska kao članica UN-a izvršila pet agresija na UN. To otvara ogromne mogućnosti! Jer ako se u Haagu dokaže krivica komandanata najznačajnijih hrvatskih vojnih operacija, na čemu mi radimo, onda će ti komandanti zvanično slaviti za ratne zločince, a akcije koje su vodili bit će zvanično zločinačke akcije. Rat koji čine zločinačke akcije nije 'domovinski' i obrambeni već zločinački i agresorski. Samim tim država koja je nastala na zločinu ne može nastaviti postojati već se njeno ustrojstvo mora redefiniirati. To je prilika za nas Srbe da se legitimnim i legalnim sredstvima izborimo za pravo državnosti Republike Srpske Krajine." - beogradski mediji.
547. Internacionalnih svjedoka - vjerovatno se to odnosi na bivše civilne i vojne pripadnike UNPROFOR-a (poput generala MacKenzija), "strane plaćenike", novinare, humanitarne radnike...
548. Balkan repository project-Yugoslavcrisis1993. (www.balkanarchive.org.yu/politics/chronology)
549. Posebno priopćenje Vlade SRJ "most keenly condemns the latest aggression of Croatia on the Republic of Srpska Krajina. The Government of FRY hopes that the Croatian part will realize that it is also in its interest to stop with aggressive attacks...and turn to searching of solutions with RSK within Geneva negotiations".
550. Iako se Stoltenbergova izjava odnosi na BiH, može se primijeniti i na situaciju u RH. "There is no longer any sense to speak of the (Serbian) aggression, since it is a civil war including the elements of interference of the neighbouring states, Serbia and Croatia."